

God, en doelt de ander steeds verder van zijn God af. Dat nu de één voor zijn God kiest is een genade, die niet uit hem zelf opkomt, maar door zijn God in hem gewerkt werd. Doch waarom dan die zaligmakende inwerking bij den één wel, en bij den ander niet? Ook hier alzoo geheel 'tzelfde raadsel. Het is van den Almachtige dat de keus en de beslissing uitgaat, en toch drukt op hem die niet gered wordt, de doodelijke verantwoordelijkheid.

Dr. A. K.

„Gaaf henen en bereidt ons het Pascha“.

En hij zond Petrus en Johannes uit, zeggende: Gaaf henen, en bereidt ons het Pascha, opdat wij het eten mogen.

Lukas XXII: 8.

Nu weer de zeven Lijdensweken ingaan, leve krachtig het besef in ons op, dat het lijden van Christus niet eerst met Gethsemane begon, doch van de Kribbe van Bethlehem af, door de menschenwording zelf, zijn smartelijk deel was. Hij is niet eerst aan het Kruis de Man van Smarten geworden, maar als het Kind van Smarten geboren. Zoo ten volle naar waarheid drukt onze Catechismus het uit in 't antwoord op vraag 37, als 't daar staat: „Dat de Christus naar licham en ziele den ganschen tijd zijns levens op de aarde en dan ja, inzonderheid aan het einde zijns levens den toorn Gods tegen de zonde des ganschen menschelijken geslachts gedragen heeft“.

Al plegen we nu veelal de Lijdensdagen op zeven weken samen te trekken, toch mag dit nimmer den indruk bij ons achterlaten, alsof onze Heiland van de Kribbe af in louter majesteit onder de kinderen der menschen verkeerd had, en eerst toen Gethsemane en Golgotha hem opwachten, de Man van Smarten geworden zou zijn. Men trachtte hieraan te gemoet te komen door de lijdensdagen tot weken uit te breiden, en hieraan had onze menscheijke beperktheid behoefte. Beaalde toch Christus' Kerk zich bij deze opzettelijke indeling van Christus' lijden tot de uren die van Gethsemane tot aan het Kruis verliepen, zoo zou de Kerk de geestelijke zelfheersching niet bezitten, om in nog geen twee volle dagen opnieuw zoo diep in het lijden van den Man van Smarten in te leven, dat er in heel Christus' Kerk opnieuw een volle, rijke indruk van uitging. Dat men nu *zeven weken* hiervoor afzonderde, was enkel om het zevental. Op zich zelf had men ook zes of acht weken kunnen afzonderen, doch dit zou den geloovigen niet hebben toegesproken. Voor het Heilige zijn we nu eenmaal aan het zevental gewend, en ook bij het lijden van den Christus heeft opnieuw het zevental Kruiswoorden er ons als ingeweven. Het ware daarom zelfs geen letterknechtijf geweest, indien tot in onze Liturgie deze zeventaksche lijdensherdenking ware ingevlochten. Slechts tegen één gevaar zij men op zijn hoede. De zeven lijdensweken mogen ons geen oogenblik het schier overhaaste in de tragedie van Gethsemane en Golgotha doen voorbijzien. Moge onze herdenking al van zevenweken duur zijn, het lijden zelf, met het Kruis als middenpunt, was in nog geen twee dagen doorworsteld, om na het sterven aan het Kruis, door het nieuwe drieland van het Kruis tot de Opstanding van Immanuel te leiden.

Aanstands hierbij trekt het nu ten zeerste onze aandacht, dat al bracht eerst op den eersten Paaschmorgen de Verrijzenis den triomf, toch reeds bij den eersten inzet door den Christus zelf naar het Pascha wordt heengewezen. Zoo toch midde de laatste Jezus bij den ingang van zijn lijden aan zijn jongeren gaf: „Gaaf henen en bereidt het Pascha, opdat wij het eten mogen.“ Wij kunnen er ons indenken, wat er in 't gemoed van onzen Heiland moet zijn omgegaan, toen hij die order gaf. Het is dan ook niet toevallig, dat deze laatste niet in 't gemeen aan de twaalfen, maar geheel in 't bijzonder aan Petrus en Johannes werd gegeven. Niet alsof dan toch deze twee jongeren het ontzettende zonden gevoeld hebben van het oogenblik, toen Jezus hun dezen last gaf. Wat er op dit aangrijpende oogenblik in Jezus hart moet hebben omgegaan, begreep zoonin Petrus als Johannes. Dat wat en doorzag Jezus zelf alleen. Het is daarom zoo opmerkelijk, hoe Jezus bij het geven van dezen last zijn twee jongeren nogmaals als inleidt in zijn Goddelijke alwetenschap. Aanstands toch, na Jezus aanzegging, dat ze het Pascha bereiden zouden, vroegen de discipelen: Waar wilt gij dat wij het bereiden zullen? En nu geeft Jezus niet den naam van den huisheer bij wien hij zou inkeeren, noch den naam van wijk of straat waar het huis stond, maar Jezus zegt: „Zie, als ge in de stad zult gegaan zijn, zoo zult gij een mensch ontmoeten, dragende een kruik water; volgt hem in het huis waar hij ingaat.“

Dit wonderbare zeggen moest de twee jongeren wel aangrijpen. Jezus' aanwijzing toch getuigde van zoo wonderbare kennis van wat te gebeuren stond. Jezus had in zichzelf uiteraard bepaald, bij wien hij in zou keeren, en de man dien Jezus hietoe verkoort, zal bijna zeker een discipel geweest zijn. Maar het wonder is nu, dat Jezus tot in de kleinste nauwkeurigheid vooruit weet, en 't zijn jongeren aanzegt, hoe juist op dat oogenblik die niet eenmaal met name genoemde man, met een kruik water op den schouder huiswaarts zou keeren; en dat zijn twee jongeren, zoo ze nu er op uitgingen, als ware het op hem stonden, en aan de kruik waters hem konden herkennen. Dit moet Petrus en Johannes wel hebben aangegrepen, te meer waar de spanning die in Jeruzalem en in den Tempel reeds tegen Jezus uitging, ook hen moest doen gevoelen, dat er bange gebeurtenissen komende waren.

Het was nu de dag „der ongehevelde bronnen“, de Donderdag die aan den Sabbath van het Pascha voorafging, en gelijk Luther er bijvoegt: tevens de dag, waarop het Paaschlam moest geslacht worden. In zoo verre was er alzoo niets dat Petrus of Johannes bevreesden kon, en zoo voldeden ze aan hun last, en waarschuwden den huisheer. Bij dezen huisheer vonden ze dan ook geen zweem van bedenking. Aanstands wees hij aan de jongeren een opperaal van grooten omvang, en hier is toen door Petrus en Johannes alles in gereedheid gebracht, zodat, toen Jezus straks met de overige discipelen binnentrad, het Paaschmaal gereed stond en aanstands volgen kon wat Jezus met dit bijzondere maal voor had. Uitdrukkelijk zelfs voegt Jezus erbij, dat Petrus en Johannes niet enkel het Paaschmaal gereed zonden maken als symbool, maar dat het alles zijn volle realiteit moest bezitten, want zoo zegt Jezus: „Bereidt het, opdat wij het eten mogen.“ En wel nu

reeds, iets wat anders vaak naar den Sabbath verschoven werd. Men gevoelt dan ook, hoe Petrus en Johannes toen reeds onder den indruk moesten geraken, dat er iets gewichtigs te gebeuren stond, ook al hield toch ook voor hen het mysterie nog aan. Voor Jezus moet de spanning, die zich in zijn gemoed verdroog, hierdoor des te machtiger geworden zijn, gelijk dit straks in Gethsemane uitkwam, vooral daar Judas mee aan zou zitten. Doch de jongeren zelve begonnen eerst van lieverleide onder den indruk te komen; en dit ging door toen Jezus tot de instelling van het Avondmaal overging.

Voor ons viel die spanning weg. Ons toch staat met volle klaarheid voor den geest, wat er nu volgde. Van der jeugd af werd ons in de Lijdensweken als voorgeleend, waartoe het Pascha slechts de inleiding was, en al wat volgde werd ons tot in de fijnste trekken voorgeleend. Bij ons is het daarom de vraag, of we duidelijk genoeg in het Lijden van onzen Heiland weten in te dringen, om al wat dat Lijden omringde en er bij voorviel, zoo opnieuw mee te dooreleven, dat we het aangrijpende karakter ervan metterdaad gevoelen. Wordt in de zeven Lijdensweken dit doel niet bij ons bereikt, dan gevoelen we ons teleurgesteld. En toch, het gevaar hiervoor neemt steeds toe. Door den afval van den Man van Smarten, dien we om ons heen, helaas, gedurig zien toenemen, wordt het eigenlijke karakter van Jezus lijden zoo vaak voor ons verbleekt, en we ondergaan dan niet meer den vollen, rijken indruk van wat zijn lijden in Gethsemane en op Golgotha, tot hij het *Volbracht* slaakte, en centraal voor de wereld, en persoonlijk voor ons eigen zieleleven geweest is. Zelfs merkt men maar al te vaak, hoe de Lijdensprediking de Gemeente veel minder boeit dan voorheen, en hoe 't meeleven en meelijden in dit lijden van Jezus van zwakker gehalte wordt. Iets wat er vanzelf zoo licht toe leidt, om ook den prediker minder te bezielen. Juist tegen deze verslapping van den geest nu moet ingegaan. Wil de Gemeente straks op Paschen dankend bij Golgotha neerknielen, dan moet ze de geestkracht bezitten, om zich voor deze zeven lijdensweken uit de verstrooiing van het wereldleven terug te trekken, en elken morgen en elken avond, en met name op elken Sabbath, zich weer geheel in het lijden van den Man van Smarten verliezen.

Dr. A. K.

Amsterdam, 7 Maart 1919.

Waar de democratie de bezielen leuze is geworden, die de volkeren meesleept en tot nieuwe ontwikkeling leidt, daar heeft de Kerk van Christus zich wel met ernst de vraag te stellen, in hoeverre zij ook zelf de inwerking van dezen geest heeft te ondergaan. We bedoelen dat niet in dien zin, alsof het Ecclesia Curiam sequitur, d.w.z. de Kerk heeft den Staat te volgen, hier van toepassing zou wezen, om een bekend woord van de Hervormde Synode te gebruiken, al wat in het volksleven gist, in de Kerk zou moeten nagisten. De zelfstandigheid van het leven der Kerk naast en desnoods tegenover den Staat, blijven we handhaven en van een slaafs volgen van elke politieke beweging, die onder het volk opkomt, heeft de Kerk nooit held te verwachten, naardien ze veelal *leiderzonen* van het volksleven heeft te zijn, dan een bootje, dat met den stroom zich laat afdriven. Maar hier staat de zaak anders. De Gereformeerde Kerk heeft in haar eigen leerkelijken levens steeds tegenover alle hiërarchie en domocratie voor de rechten en vrijheden van het volk gestreden. Ze heeft in haar kerklirichting het schitterende voorbeeld aan den Staat gegeven wat een zedelijke kracht van het zelfgovernment kan uitgaan. En de democratische geest van onzen tijd staat daar niet tegenover, maar komt geheel overeen met wat als ideaal den Calvinisten ook op kerkelijk terrein voor ogen zweeft.

Alleen, hoezeer van Calvin af alle schrijvers over het Kerkrecht, in theorie voor dit „democratische karakter“ van de kerkregering zijn opgekomen, of wil men liever, het ambt der geloovigen hebben geleerd, in de praktijk is dit ambt der geloovigen zeker niet genoegzaam tot zijn recht gekomen. Niet dat het geheel schuil ging. In onze Confessie, en we mogen daarmede wel een drukfout herstellen, die in ons vorige artikel insloep, wordt dit ambt uitdrukkelijk genoemd in Artikel XXVIII, waar gezegd wordt, dat het ambt der geloovigen is, zich af te scheiden van degenen, die niet van de Kerk zijn, en zich te voegen bij de ware Kerk, al ware het dat al de plakaten der Prinsen en Overheden daartegen waren en de dood er aan hing. Er spreekt al het heroïsme van een martelaarskerk uit deze woorden, die te midden van de rookende brandstapels en de schavotten druipend van bloed zijn geschreven. Maar hoe kloek en bezielend dit woord ook klinkt, het wijst alleen op den plicht der geloovigen om zich van de valsche Kerk los te maken en bij de ware Kerk te voegen, of wil men op het *recht om de Kerk te reformeeren*, dat aan de geloovigen toekomt, maar het toont niet aan, hoe ditzelfde ambt in een gereformeerde Kerk tot uiting heeft te komen. Het handelt alleen over het *abnormale* geval, maar geeft geen regel voor het normale leven der Kerk.

Ook onze Kerkenorde heeft dit ambt der geloovigen niet genoegzaam tot ontwikkeling laten komen, al blijkt wel uit een enkel artikel, dat aan dit ambt ook voor de normale functies van het leven zekere betekenis werd gehecht. Op twee punten komt dit uit. Voor eerst daarin, dat bij de verkiezing der ambtsdragers, zowel van de predikanten (Art. 4 en 5) als van de ouderlingen en diakenen (Art. 22 en 24) uitdrukkelijk de *approbatie* van de gemeenteleden geëischt wordt, zonder welke approbatie de bevestiging in het ambt niet geschieden kan. En ten tweede, dat bij de oefening der tucht gewezen wordt op den plicht van elk gemeentelid om zelf, wanneer de zonde heimelijk is, deze tucht te oefenen (Art. 74), en bij de openlijke oefening van de tucht of de excommunicatie als eisch wordt gesteld, dat hiervan eerst aan de gemeente zal worden kennis gegeven en de gemeente vermaand zal worden, den zondaar aan te

spreeken en voor hem te bidden, en daarna gezegd wordt, dat de afsnijding zelve niet geschieden zal, voordat de gemeente hierned in kennis is gesteld, opdat die afsnijding met *stilzwijgende bewilliging* der Kerk, d.w.z. van de gemeenteleden, geschiede (Art. 77).

Voegt men hier nu nog bij, dat ook bij de kerkelijke huwelijksluiting, ook al zegt onze KO, dit niet, toch volgens het Liturgische formulier eerst de afkondiging voor de gemeente moet geschieden, opdat de gemeenteleden bezwaren kunnen inbrengen, en zelfs heel de gemeente tot getuige wordt genomen, dat zoodanige bezwaren niet zijn ingekomen, zoodat de huwelijksbevestiging, om in de taal onzer Kerkenorde te spreken, met stilzwijgende bewilliging der gemeenteleden geschiedt, dan is daarmede al wat in onze Confessie en Kerkenorde over dit ambt der geloovigen voorkomt, uitgeput.

Wel wijst Voetius er terecht op, dat in de praktijk van ons Kerkelijk leven dit ambt der geloovigen toch op nog meer punten tot zijn recht is gekomen, want dat, om slechts enkele voorbeelden te noemen, ook bij andere kerkelijke handelingen, zoals het afnemen van openbare belijdenis des geloofs en de toelating ten Avondmaal, overal de gewoonte bestaat, dat de namen deser personen eerst aan de gemeente worden voorgesteld, en dat dit evenzoo geschiedt, wanneer attestatiën inkomende personen, die van elders zich bij de gemeente willen voegen of wanneer attestatiën, naar elders worden afgegeven, en dat dit aflezen van den kansel dan nooit beteekent, dat men hiervan eenvoudig als van een Kerkeeraadsbesluit mededeeling aan de gemeente doet, maar dat de bedoeling is, om bij elk der handelingen de „bewilliging der gemeente“ te vragen; maar in de *Kerkenorde* zelve is dat recht der gemeenteleden niet vastgelegd, en het is zeer de vraag, of de gemeenteleden zich wel bewust zijn van de *roeping*, die daarmede op hen wordt gelegd. Reeds de *vorm*, waarin deze mededeelingen van den Kerkeeraad geschieden, zoals bijv. dat die en die persoon met attestatie is ingekomen of naar elders vertrokken, of dat die en die personen belijdenis wenschen af te leggen of in het huwelijk wenschen verbonden te worden, maakt veel meer den indruk van een afkondiging van een feit, dan van een uitdrukkelijk vragen om de bewilliging van de gemeente. Het is dan ook zeer de vraag, of van de gemeenteleden, die deze afkondigingen hooren, ook maar een enkele zich bewust is, dat daarmede bedoeld is dat *elk gemeentelid* mede toezicht op deze handelingen van den Kerkeeraad heeft te houden, en wanneer hij zijwt, daarin een approbatie van deze handeling ligt, waardoor zij mede voor zijn verantwoordelijkheid komt.

En nog veel sterker komt dit gebrek in onze Kerkenorde uit, wanneer men let op de *verkiezing tot het ambt*. Dat de gemeenteleden niet alleen door stilzwijgende approbatie van de keuze van den Kerkeeraad daarin hebben te „bewilligen“, maar daarbij ook actief moeten optreden en tot deze keuze zelf hebben mede te werken, wordt in abstracto door alle schrijvers over het Gereformeerde Kerkrecht toegestemd, en komt in onze Liturgische formulieren ook duidelijk genoeg uit. Bij de bevestiging zoowel van de predikanten als van de ouderlingen en diakenen, wordt uitdrukkelijk gevraagd, niet of zij gevoelen wettig door den Kerkeeraad, maar door de *gemeente* gekozen te zijn. Wanneer in het bevestigingsformulier van de ouderlingen op grond van Christus uitspraak in Matth. 18: zeg het der gemeente, aangehouden wordt, dat zij ondersta, dat er een Raad der Kerk moet wezen, bestaande uit predikanten en ouderlingen, die de geheele gemeente vertoonen of vertegenwoordigen, dan wordt dit aldus bewezen, omdat Christus woord: zeg het der gemeente, geenszins verstaan kan worden van allen en ieder lidmaat der gemeente in het bijzonder, maar zeer bekwaam van degenen die de gemeente, waarvan zij *verkozen* zijn, regeren. Het feit, dat de Kerkeeraad maar een van bovenaf ingesteld bestuurscollege is, dat de gemeente regeert, maar dat de Kerkeeraad tegelijk de gemeente *vertegenwoordigt*, grondt het Formulier dus daarop, dat de *gemeente* deze ambtsdragers *verkozen* heeft. En de tegenstelling, die hier gemaakt wordt tusschen degenen, die de gemeente regeren, en de gemeente, die hen te verkiezen heeft, toont aan, dat hierned niet bedoeld is dat de gemeente vertegenwoordigd door den Kerkeeraad de ouderlingen heeft te kiezen, maar de gemeenteleden zelf. Hoe toch zou, wanneer de Kerkeeraad de ambtsdragers zelf *kies*t, gezegd kunnen worden, dat de aldus samengestelde Kerkeeraad een vertegenwoordiging van de *gemeente* is? Vertegenwoordigen kan men een lichaam alleen, wanneer men daartoe door de leden van dit lichaam verkozen is.

Nu bestaat er geen twijfel over, dat aan den Kerkeeraad ook bij deze verkiezing tot het ambt een *potestas directiva*, een *leidende macht*, toekomt en dat het daarom gewenscht is, dat de Kerkeeraad b.v. door het stellen van een dubbelgetal of op andere wijze de keuze der gemeente *leidt*. Maar dat de verkiezing zelve door de gemeente behoort te geschieden, daarover kan ook op grond van wat de Schrift en bij de verkiezing van een Apostel in de plaats van Judas en bij de verkiezing van de eerste diakenen ons leert, wel geen twijfel bestaan. Niet de Apostelen kiezen de diakenen, maar de gemeente te Jeruzalem kiest hen, en de Apostelen stellen ze daarna in het ambt. Hier de medewerking der gemeenteleden alleen in een „stilzwijgende bewilliging“ te laten bestaan, doet daarom te kort aan wat de Schrift ons leert. Bij de daad, waardoor de ambtsdragers worden aangewezen, behooren de gemeenteleden actief op te treden en zelf de personen aan te wijzen. Anders kunnen

deze personen de gemeente niet „vertegenwoordigen“.

Maar hoe duidelijk dit alles ook zijn moge, toch heeft men in de praktijk zich hieraan, helaas, niet gehouden. In onze Kerkenorde wordt bij de verkiezing van en predikant van deze actieve medewerking van de gemeenteleden zelfs met geen woord gerept en alleen gezegd, dat de verkiezing zal geschieden door den Kerkeeraad en de diakenen. En bij de verkiezing der ouderlingen en diakenen worden de Kerkeraden alleen vrijgelaten, om of zelf deze nieuwe ambtsdragers te kiezen of een dubbelgetal aan de gemeente voor te stellen, waaruit deze dan de helft kiezen mag. En al is wel bij de meeste gemeenten het thans gebruikelijk, dat ook bij de verkiezing der predikanten een dubbelgetal of drielid gesteld wordt, uitdrukkelijk vastgesteld wordt dit in onze Kerkenorde niet.

Vraagt men nu, hoe dit komt, zoo is het antwoord hierop niet moeilijk. Degenen, die onze Kerkenorde hebben opgesteld, waren bang om aan de gemeenteleden te veel invloed op de keuze der ambtsdragers te gunnen. Principieel erkende men, dat volgens Gods Woord de gemeente degenen te kiezen had, die haar zonden regeeren, maar praktisch liet men de verkiezing liefst buiten de gemeente zooveel mogelijk omgaan, omdat de gemeente reeds toen een *volkskerk* was geworden; allerlei afwijkende geesten in de gemeente waren ingeslopen, en men vreesde, dat deze geesten de meerderheid zouden krijgen ook in den Kerkeeraad. Daarom moest de gemeente onomdondig worden gehouden, en werd haar alleen het *recht* toegekend om bezwaren in te brengen tegen de voorgestelde ambtsdragers, maar de keuze der ambtsdragers aan den Kerkeeraad overgelaten. Maar al kan dit motief de minder juiste regeling in onze Kerkenorde ten deele verontschuldigen, thans geldt dit motief zeker niet meer. We hebben in de gemeente geen ongeordenden hoop, die zooveel mogelijk in toom moet worden gehouden, maar een gemeente, die uit de volkskerk is uitgeleid en bestaat uit degenen, die de Gereformeerde belijdenis zijn toegedaan. Het zuiveringsproces heeft zich voltrokken. Niemand sluit zich meer bij de Gereformeerde Kerken aan om Staatsbaantjes te krijgen of een zekere positie onder 't volk in te nemen. De zeer zware financiële lasten die onze Kerken hebben te dragen, hebben dit proces nog zuiverder gemaakt. Maar juist daarom is er ook geen enkele reden meer, om tegen een gemeente, die zoo overtuigd en getrouw is, nog met allerlei beperkende bepalingen op te treden. Het primordiale recht van de gemeente om zelf te verkiezen degenen, die haar regeren zullen, behoort ook in onze Kerkenorde weer onomdondig tot uitdrukking te komen.

Het is daarom ook, dat we ons er telkens zoo beslist tegen verzet hebben, wanneer men van dit verkiezingsrecht van de gemeente een recht wilde maken om de aandacht van den Kerkeeraad op geschikte personen te vestigen of kandidaten aan den Kerkeeraad ter benoeming aan te bevelen. Al zulke voorstellen gaan tegen hetgeen de Schrift ons leert in, miskennen het *recht*, dat hier uit het ambt der geloovigen voortvloeit, en maken, dat de aldus gekozen ambtsdragers niet gezegd kunnen worden de *gemeente te vertegenwoordigen*. Het gezonde recht democratische beginselen van zelfgovernment, dat in theorie zoo zuiver door onze Calvinisten is uitgesproken, maar in de praktijk zoo droef werd prijs gegeven, omdat men met een volkskerk te doen had, behoort thans tot zijn volle recht te komen. In dat opzicht sluiten we ons van harte bij de democratische uiting van onzen tijd ook voor het kerkelijk leven aan. En we verbiiden ons, dat ook in de Hervormde Kerk datzelfde reeds wordt ingezien en daarom op afschaffing der kiescolleges wordt aangedrongen. De gemeenteleden zelf moeten de ambtsdragers kiezen, zij het dan ook onder leiding van den Kerkeeraad. Het is een *actus regimini*, een daad van kerkregering, die hun krachtens het ambt der geloovigen wettig toekomt. En zij kunnen op de uitoefening van dit recht des te meer aanspraak laten gelden, omdat zij door bewonderenswaardige overtuiging tonen, hoezeer de belangen van Christus' Kerk hun ter harte gaan.

Eerlijk.

Gelijk in de verschillende bladen reeds werd medegedeeld, heeft Dr. Jansen, predikant te Eindhoven, zijn ambt in de Gereformeerde Kerken neergelegd, omdat hij tegenover de H. Schrift een kritisch standpunt innam en gevoelde, dat met dit kritische standpunt het ambt van predikant in onze Kerken niet te vereenigen was. Of zooals hij zelf aan den Kerkeeraad verklaarde: „op grond van zijn algemeen kritisch standpunt ten opzichte van de H. Schrift zij hij zich eerlijkheidshalve verplicht zijn ambt als predikant in de Gereformeerde Kerken neer te leggen, overtuigd dat deze zijne opvatting hem plaatste buiten de grenzen van de Gereformeerde belijdenis.“

Geheel bevreemdend is dit feit niet. Wie indertijd met aandacht het proefschrift las, waarop Dr. Jansen tot Doctor in de Theologie promoveerde, bemerkte reeds, dat hier elementen waren, die op sterken invloed van de nieuwe Bijbelbeschouwing wezen. Maar Dr. Jansen meende toen nog, dat hij ter goeder trouw de Belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken ondertekenen en het predikambt in onze Gereformeerde Kerken bedienen kon. Het proces werkte echter door; wat eerst slechts een kleine scheur bleek, werd een steeds dieper kloof, en toen Dr. Jansen zich zelf bewust werd, dat hij met het gezag van de H. Schrift gebroken had, deed hij den beslissenden stap en legde zijn ambt als predikant in onze Kerken neder.

Hoe smartelijk het nu ook zijn moge, dat een predikant onzer Kerken aldus onder den invloed van de kritische beschouwingen omtrent den Bijbel kwam, en hoe van harte we hopen, dat hij, die enkele jaren niet zonder zegen op zijn arbeid in onze Kerken gediend heeft, nog van deze kritische beschouwing der Schrift moge terugkomen, toch valt het niet anders dan in hem te loven, dat hij, zijn geloof aan de Schrift ziende bewijzen, de eerlijkheid had een ambt, dat hij niet langer met een geruste consciëntie bedienen kon, te verlaten, hoevel strijd hem dit ook gekost hebbe.

Natuurlijk zal de Kerk, die hij dusver diende, zorgen, dat Dr. Jansen, zoolang hij nog geen andere betrekking gevonden heeft, niet van huis en inkomsten wordt beroofd. In dat opzicht zijn er ook reeds maatregelen genomen. Een predikant, die eerlijkheidshalve zijn ambt neerlegt, mag niet naakt aan den dijk komen te staan. Maar over de aanvraag om ontslag kan geen oogenblik geaarzeld worden. Wie de Heilige Schrift niet meer als Gods Woord erkent, kan geen oogenblik langer als predikant in onze Gereformeerde Kerken geduld worden. Indien Dr. Jansen dit niet zelf gevoeld en zijn ambt neergelegd had, zou de Kerk, die hij diende, niet anders hebben kunnen doen, dan zelf hem uit dit ambt te ontslaan.

De weg, dien Dr. Jansen insloeg, schijnt ons echter de eerlijkste en oprechtste. Het is een onzedelijke daad, langer een ambt te willen blijven bekleeden in een Kerk, wier belijdenis men niet deelt, vooral wanneer dit het fundament betreft, waarop heel de Belijdenis rust, n.l. het gezag der Heilige Schrift. Wie dat gezag principieel heeft losgelaten en toch als predikant in onze Kerken zich handhaven wil, schendt de plichtige belofte bij de aanvaarding van dit ambt afgelegd, maakt misbruik van het vertrouwen, dat de Kerk in hem gesteld heeft, en komt in een oneerlijke en onoprechte positie tegenover de Kerk te staan.

En vooral bij een predikant, die een zoo hoog ambt ontvangen heeft, past een dergelijke onware houding niet. Hij zou zich zelf verlagen, wanneer hij met allerlei uitvluchten een ambt trachtte te behouden, dat hij *eerlijkheidshalve* niet langer bedienen kan.

De profeten des Ouden Verbonds.

Het is een zeldzaam genot, wanneer men een zoo rijpe en doorworchte studie te lezen krijgt als Dr. G. Ch. Aalders, Dienaar des Woords bij de Gereformeerde Kerk van Ermelo, ons schonk in zijn veel omvattende studie over de *Profeten des Ouden Verbonds*, die bij den bekenden uitgever J. H. Kok te Kampen het licht zag. Niet alleen dat de uitgave keurig is verzorgd, dat een uitvoerig tekst, zaken- en naamregister het naslaan gemakkelijk maakt en dat Dr. Aalders beschikt over een vaardige pen, een helderen stijl en de moeilijkste problemen zelfs bevattelijk weet voor te stellen, maar dit werk biedt zulk een verrijking van inzicht in het machtige verschijnsel van de profetie onder Israël, dat onze Kerken niet dankbaar genoeg kunnen zijn aan dezen Doctor, die zoo zijn wetenschappelijke gaven aan de wetenschap en de kerk dienstbaar weet te maken. Elk predikant behoort dit studieboek aan te schaffen; het zal zijn inzicht verhelderen in de Schrift, hem een veilige leidraad zijn bij moeilijke vraagstukken en vruchtbaar wezen ook voor de prediking en het catechetisch onderwijs.

De korte opgave van den inhoud kan reeds doen zien, welk een rijke stof hier wordt geboden. Dr. Aalders behandelt eerst de namen, die de profeten dragen, het begrip van profetie, het feit van profetische Godsopenbaring, de wijze waarop en de middelen, waarmede deze openbaring is geschied; hij toont aan, hoe de geest Gods de bron der profetische openbaring is geweest en hoe de profetische ingeving een organisch karakter draagt; bespreekt in verband met de profetie bij Israël het zoogenaamde devinatievermogen van den mensch, en na deze algemeene vraagstukken, die het karakter der profetie betreffen, afgehandeld te hebben, bespreekt hij dan de profetische mededeeling der ontvangen openbaring, de wonderen der profeten, den vorm en inhoud der profetische prediking, de voorzeggelingen der profeten en hare vervulling, de bestemming der profetie, het ambt en den stand der profeten, de zelfbewustheid der profeten, de kenteekenen der profetie, de zoogenaamde analogieën bij andere volkeren en ten slotte de eenigheid der profetie. Zoo wordt in welgeordend geheel het geheele verschijnsel der profetie bij Israël behandeld en leert men te dieper verstaan, welk een rijke gave God in deze profetie niet alleen voor Israël, maar voor de Kerk aller eeuwen heeft gegeven.

Wetenschappelijk staat dit werk hoog. Dr. Aalders kent heel de literatuur over dit onderwerp, weet welke vraagstukken hier aan de orde zijn en beheerscht op meesterlijke wijze zijn stof. Maar voor ons staat dit werk nog hoger, omdat Dr. Aalders geen enkele poging doet om door concessies zich een wit voetje bij de toonaangevende geleerden te bezorgen, veeleer beslist en moedig uitkomt voor zijn standpunt, dat de Oud-Testamentische profetie alleen aan den Heiligen Geest als bron is te danken, met de Schriftcritiek het nergens op een akkoord werpt, maar op de meest overtuigende wijze in het licht stelt, hoe zwak de beweringen van deze critiek zijn. Vooral in onze dagen, nu er zooveel tekenen van verlapping en insinking op dit gebied zijn, zelfs in onze eigen Kerken, doet het lezen van zulk een geschrift zoo weldadig aan. Er spreekt hier een man, die al den ernst der problemen kent, die met het gezag van een geleerde spreken kan, en die toch geheel en vol-

komen bij Woord. Het zondert, aandacht n bevelen he des Woord meenteliden

Ons Chr

In de vo ons tweed worden geh Mr. P. A. I van onze uit die zich op verwoeren.

Het eerste zijde dat i leiding van heeft voor rijken zegen Proces Veri ahoop het gids voor d stukken ve sinds niet kwamen aan Congres zal verspreiden. verschenen i Congres toe nemenden studie. En Congres niet eerste — z de verhoudt quaeste weg nog intensie We hopen dit Sociale i bezoeken. I tijd zoo de worden, dat kunnen hou school word het leven vi

Is de l

Eerst door schen de Syn Willem I a plaatselijke B zijn opgenom over de Herv Als Synodale zij in menig valsche Kerk Kerken, die o gevangen zitt

Nu is het de Kerk zelf schen haar Kerk niets v in haar Stat beschouwt al over heel het van de pla deelingen“ zij matig alles ge om de oorspr plaatselijke k van haar zelf Heel de ge hierarchie is een voortdure lijke Kerken standigheid, v vrij beheer, tuchttoefening onder curatel bestuurs-colleg steeds tegen strijd is aange Hervormde Ki nomie der pla daar zou het ons standpunt deze Synodale nu plotseling dale organisati de plaatselijke van het Her beschouwen e mie der pla niet alleen, d halen door he we zouden daa den eisch van kent geen ge lijke afdeling plaatselijke K Kerk te Jerusa Rome, te Coen de plaatselijke K In de meeste be de Roomsche e evenzoo in de I Episcopalsche Kerken“, zoals schier tot onke zijn geworden, wezen. We he Kerkinstituten bestaan van d verbiddelijk te onze Vaders i zij uit de zoj Roomsche Kerk lijke Kerk opb juister uitgedr in die parochie gegaan, weer to zoo hebben v plaatselijke afde Genootschap. i bepaling of hier Woord bepaalt der Kerk is. Z erkennen we n lijke Kerken, on zijn, die in e elkander leven. Kerk, hoe gede daarom voor on

in moge, en aldus
sche be-
kwam, die
hij, die
op zijn
eest, nog
er Schrift
et anders
in geloof
le eerlijk-
te langer
nen kon,
dit ook

ij dusver
olange hij
gevoonden
wordt ook
reeds
redikant,
neerlegt,
omen te
onslag
worden,
als Gods
kerken
dit niet
gd had,
t anders
n uit dit

g, schijnt
ste. Het
in ambt
n Kerk,
vooral
waarop
zag der
incipiële
kant in
schendt
aarding
rulk van
gesteld
a onop-
staan.
een zoo
st een
Hij zou
allerlei
onden,
edien

onds.

anneer
studie
alders,
meerde
in veel
ken den
en licht
en ichtig
Israel,
genoeg
le zoo
weten-
naken.
k aan
lderen
aan zijn
htbaar
t cate-

d kan
er hier
t eerst
begrip
Gods-
de mid-
is ge-
is ge-
een
kt in
toege-
nisch,
n, die
afge-
an den
n, den
king,
e ver-
ambt
wust-
pro-
ndere
n der
geheel
e bij
lieper
deze
voor

hoog,
over
kken
at op
t ons
Dr.
door
toem-
leer
fand-
stie is
n het
er licht
deze
er a
in-
onze
een
hier
men
erde
vol-

komen buigt voor het gezag van Gods Woord. Het is daarom, dat we, bij uit-
zondering, in deze rubriek op dit werk de
aandacht meenden te moeten vestigen. We
bevelen het van harte aan alle Dienaren
des Woords en alle meer ontwikkelde ge-
meenteleden ter lezing aan.

Ons Christelijk Sociaal Congres.

In de volgende week zal te Amsterdam
ons tweede Christelijk Sociaal Congres
worden gehouden, onder leiding van Prof.
Mr. P. A. Diepenhorst en met medewerking
van onze uitnemendste mannen en vrouwen,
die zich op sociaal terrein een naam hebben
verworven.

Het eerste Sociaal Congres van Christelijke
zijde dat in 1890 te Amsterdam onder
leiding van Dr. A. Kuyper plaats vond,
heeft voor allen, die het bijwoonden, een
rijken zegen achtergelaten. Het uitvoerige
Proces Verbaal van dit Congres, dat na
afloop het licht zag, was een uitnemende
gids voor degenen, die zich in deze vraag-
stukken verdiepten. Maar de tijd stond
sinds niet stil. Tal van nieuwe vragen
kwamen aan de orde. En dit tweede Sociaal
Congres zal over deze nieuwe vragen licht
verspreiden. De referaten zijn reeds in druk
verschenen en aan de deelnemers van het
Congres toegezonden. Ze maken een uit-
nemenden indruk en getuigen van veel
studie. En al is de taak van dit tweede
Congres niet zoo breed opgevat als het
eerste — zoo veel de geheele vraag van
de verhouding van de Kerk tot de Sociale
quaestie weg — toch kan daardoor wellicht
nog intensiever arbeid worden geleverd.

We hopen, dat ook onze predikanten
dit Sociaal Congres in grooten getale zullen
bezoeken. De sociale quaestie is in onzen
tijd zoo de schier alles beheerschende ge-
worden, dat ook zij er zich niet buiten
kunnen houden. En er kan hier een leer-
school worden doorgemaakt, die voor heel
het leven vruchtbaar kan wezen.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

XII.

Eerst door scherp te onderscheiden tus-
schen de Synodale organisatie, door Koning
Willem I aan de Kerk opgelegd, en de
plaatselijke Kerken, die in deze organisatie
zijn opgenomen, kan een zuiver oordeel
over de Hervormde Kerk gevormd worden.
Als Synodale organisatie genomen vertoont
zij in menig opzicht het type van een
valsche Kerk, maar van de plaatselijke
Kerken, die onder deze Synodale organisatie
gevangen zitten, kan dit niet gezegd worden.

Nu is het zeker waar, dat de Hervorm-
de Kerk zelf van deze onderscheiding tus-
schen haar organisatie en de plaatselijke
Kerk niets weten wil. Niet alleen dat zij
in haar Statuut of Reglement zich zelf
beschouwt als een Kerkgenootschap, dat
over heel het land zich uitstrekt en waar-
van de plaatselijke Kerken slechts »af-
deelingen» zijn, maar ze heeft zelfs stelsel-
matig alles gedaan wat in haar macht was
om de oorspronkelijke autonomie van deze
plaatselijke kerken te vernietigen en ze
van haar zelfstandig karakter te berooven.
Heel de geschiedenis dezer Synodale
hierarchie is niet anders geweest dan
een voortdurende poging om deze plaatse-
lijke Kerken te berooven van haar zelf-
standigheid, door in te grijpen in haar
vrij beheer, haar rechtsbevoegdheid en
tuchttoefening haar te ontnemen en haar
onder curatele te stellen van de »hoogere
bestuurs-colleges». Maar waar onze zijds
steeds tegen deze Synodale usurpatie de
strijd is aangehouden, toen we nog in de
Hervormde Kerk waren, en voor de auto-
nomie der plaatselijke Kerken is opgekomen,
daar zou het een verloochening wezen van
ons standpunt, wanneer we, na zelf van
deze Synodale organisatie verlost te zijn,
nu plotseling de aanspraken dezer Syno-
dale organisatie als recht erkennen gingen,
de plaatselijke gemeenten als afdelingen
van het Hervormd Genootschap gingen
beschouwen en den strijd om de auto-
nomie der plaatselijke Kerk opgaven. En
niet alleen, dat we zoo een streep zouden
halen door heel ons eigen verleden, maar
we zouden daarmee ook te kort doen aan
den eisch van Gods Woord. Gods Woord
kent geen genootschapskerk met plaatse-
lijke afdelingen, maar alleen autonome
plaatselijke Kerken. Er is sprake van de
Kerk te Jeruzalem, te Athene, te Rome, te
Rome, te Corinthe. Een andere »Kerk» dan
de plaatselijke Kerk kent Gods Woord niet. Dat
in de meeste bestaande Kerken, niet alleen in
de Roomsche en de Hervormde Kerk, maar
evenzoo in de Luthersche en de Engelsche
Episcopale Kerk deze »plaatselijke
Kerken», zoals de Schrift ze ons teekent,
schier tot onkenbaar wordens toe misvormd
zijn geworden, mag voor ons geen maatstaf
wezen. We hebben ook tegenover deze
Kerkinstellingen het bestaansrecht en het
bestaan van deze plaatselijke Kerken on-
verbidlijk te handhaven. Zoo hebben
onze Vaders in de 16 eeuw gedaan, toen
zij uit de zoogenaamde »parochies» der
Roomsche Kerk weer de zelfstandige plaatse-
lijke Kerk opbouwden, of wil men nog
juister uitgedrukt, de plaatselijke Kerken, die
in die parochie schier geheel schuil waren
gegaan, weer tot openbaring brachten. En
zoo hebben wij ook te doen met de
plaatselijke afdelingen van het Hervormd
Genootschap. Want niet een Synodale
bepaling of hiërarchisch statuut, maar Gods
Woord bepaalt voor ons, wat het wezen
der Kerk is. Zelfs in de Roomsche Kerk
erkennt men nog het bestaan van plaatse-
lijke Kerken, omdat daar Christ-gehoovigen
zijn, die in een kerkelijk verband met
elkander leven. Het ambt in deze plaatselijke
Kerk, hoe gedeforceerd ook, blijft alleen
daarom voor ons nog een ambt in Christus

Kerk. En de doop door zulk een Roomschen
pastoor bediend, wordt evenzoo daarom
door ons voor een werkelijken Christelijken
doop erkend. Indien er van de plaatselijke
Kerk niets meer was overgebleven, dan zou
er geen ambt en dus ook geen Sacraments-
bediening wezen en de doop niet erkend
mogen worden. En zoo staat het ook met de
Hervormde Kerk. Wie ontkent, dat er geen
plaatselijke Kerken meer in de Hervormde
Kerk worden gevonden, en in hare »gemeen-
ten» niet anders dan »afdeelingen» van het
Hervormd genootschap ziet, kan ook geen
»ambt» in de Hervormde Kerk erkennen
en evenmin een »bediening van het Sacra-
ment». Hij moet den doop in de Hervormde
Kerk bediend, als geen sacrament, maar
als een »waterbad» beschouwen. En waar
het feit niet geloofend kan worden, dat het
Genadeverbond Gods ook in de Hervormde
Kerk niet is te niet gedaan, dat de werking
des Heiligen Geestes de bedie-
ning van het Woord en de Sacramenten nog
vergezelt en deze tot een Sacrament maakt,
daar kan en mag het bestaan van deze
plaatselijke Kerken in de Hervormde Kerk
ook niet ontkend worden. Waar de Geest
des Heeren werkt, daar is de Kerk.

Maar hoe beslist we daarom in tegen-
stelling met Prof. Fabius het bestaan van
deze plaatselijke Kerken in de Hervormde
Kerk meenen te moeten handhaven, toch wil
dit allerminst zeggen, dat we elke afdeling
van het Hervormd Genootschap nog als
een werkelijke Christelijke Kerk te erken-
nen of blind hebben te zijn voor de defor-
meerende werking, die van deze Synodale
organisatie zelfs op de beste plaatselijke
Kerken in de Hervormde Kerk is uitgegaan.
Het spreekt wel van zelf, dat het »heerschen
van zulk een hiërarchische macht van het on-
geloof in de plaatselijke Kerken», gelijk Prof.
Bavinck het noemt, niet enkele jaren, maar
meer dan een eeuw lang, deformeerend
op deze plaatselijke Kerken heeft ingewerkt,
en waar die macht geheel de overhand
kreeg, zij ten slotte de plaatselijke Kerk geheel
verwoest en verdelgd heeft, zoodat niet
anders dan een schijnkerk is overgebleven.
Even beslist als we daarom weigeren een
plaatselijke Kerk, waar nog het Woord en
de Sacramenten zuiver bediend worden,
het karakter van een Christelijke Kerk te
ontzeggen, omdat ze een »afdeling» van
het »Hervormd Genootschap» is, even
beslist weigeren we aan den anderen kant,
een plaatselijke afdeling van dit genoot-
schap, waar het Woord niet meer bediend
en geen Sacrament naar de instelling van
Christus meer uitgerikt wordt, als een
»Kerk van Christus» te erkennen, ook al
vormt zulk een plaatselijke gemeente dan
een onderdeel van de Hervormde Kerk als
geheel. Vandaar dat we wel scherp onder-
schieden moeten tuschen deze »plaatselijke
gemeenten» en elk hunner afsonderlijk hebben
te beoordeelen naar de kenmerken, die Gods
Woord en onze Belijdenis voor het bestaan
der Kerk aangeven.

Deze kenmerken nu zijn voor het wezenlijk
bestaan der Kerk, gelijk we reeds vroeger
hebben opgemerkt, de bediening van het
Woord en het Sacrament, zoodat deze door
Christus zijn ingesteld. De vraag is dus
niet, of op een bepaalde plaats nog iemand
opden kansel optreedt, die zich domine noemt
en daar een religieuze toespraak houdt,
maar of hij als Dienaar van Christus het
Woord Gods verkondigt. En evenzoo is
het ook de vraag niet, of zulk een zich
noemende domine nog zekere symbolische
handelingen verricht, wat water op de
voorthoofden van kinderen sprengt of wijn
en brood uitdeelt aan een tafel, maar of
hij het Sacrament van Doop en Avondmaal
bedient, zoodat deze door Christus zijn
verordend. Alleen waar het Woord van
God en het door Christus verordende Sa-
crament bediend wordt, hebben wij een
Kerk van Christus te erkennen. Waar beide
ontbreken is geen Kerk van Christus. Dat
onze Belijdenis als derde kenteekenen van
de ware Kerk daarbij ook nog opnoemt
de uitoefening van de Christelijke tucht,
is juist, maar dat is niet bedoeld in dien
zin, alsof daarvan het wezenlijk bestaan
der Kerk zou afhangen. Voor het welwezen
der Kerk is de tucht noodzakelijk, voor
haar wezen niet. Een Kerk, waarin de
tucht geheel ontbreekt, loopt zeker op den
duur gevaar, dat ook haar wezen zal worden
aangetast. In zulk een Kerk dringt de
wereld steeds meer binnen, wordt het
Sacrament ontheiligd, wordt allerlei ket-
tersche prediking op den kansel toege-
laten, neemt de deformatie der Kerk
hand over hand toe en kan het einde
van het proces wezen, dat de Kerk
ophoudt te bestaan. Maar hoe gevaarlijk
de toestand eener Kerk moge wezen,
waar de sleutel van de tucht niet meer
gebruikt wordt, op zich zelf kan daarin
geen kenteekenen liggen om te beoorde-
elen, of we met een wezenlijke Kerk of
met een schijnkerk te doen hebben. Een
tuchtloze Kerk is krank, maar dood is
zulk een Kerk daarom nog niet. Ook in
de gemeente van Corinthe was allerlei
misstand binnengeslopen op dit gebied;
er waren verkeerde dwaalleers opgestaan,
die zelfs de opstanding der dooden in
eigenlijken zin loochenden; er was parti-
schap en verdeeldheid, want de een noemde
zich naar Paulus en de ander naar Petrus;
het Avondmaal werd er ontheiligd op
schromelijke wijze en de tucht werd niet
gebruikt, zelfs niet tegenover een zondaar,
die openbaar in bloedschande leefde. Maar
niettemin stonde al deze gebreken, heeft
de Apostel Paulus de gemeente te Corinthe
toch nog als een Kerk van Christus be-
schouwd. Hierin ligt het waarachtigste
voorbeeld, waarop steeds door onze Vade-
ren gewezen is, om het karakter van een
Christelijke Kerk niet te spoedig aan een
gemeente te ontzeggen, hoe sterk ook de
deformatie is, die in zulk een Kerk is bin-
nengeslopen.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

Dr. H. H. KUYPER, hoogleraar aan de V. U.
te Amsterdam, DE AARDE HET MIDDELPUNT VAN
HET HEELAL.

II.

Na het eerste deel met zijn drie »opmer-
kingen», kom ik thans tot het tweede deel
van Dr. Kuyper's Studie.

Kort geformuleerd gaat het in heel deze
Studie over Geloof en Wetenschap.

De wetenschap, in dit geval het Coperni-
caansche stelsel, heeft uitgemaakt, dat onze
aarde niet is het astronomisch middelpunt van
het Heelal en dit is 'n feit hetwelk voor geen
tegenpraak vatbaar is.

Wie nu beweert, dat wij de plaats van den
mensch en de door hem bewoonde aarde, niet
is het astronomisch middelpunt van het Heelal
of, zoodat ik hever zou willen zeggen, van het
Sterrenrijck, is immers »Heelale» 'n ruimer
begrip — ook op andere sterren dan onze
aarde menschen wonen, gaat boven het wel
geconstateerd feitlijke uit, zegt meer dan hij
bewijzen kan, meer dan men weet.

In Christen, die zich door, wat ik zou willen
noemen, dit »weten» van den kouden gronde
heeft laten overbluffen, komt daarmee in bot-
sing met zijn Geloof, met zijn Bijbelgeloof;
want de Bijbel kent geen andere menscheid,
dan die op deze aarde is geboren, wier natuur
de Zoon Gods heeft aangenomen en waar een-
maal door Hem het eeuwig Heel zal worden
voltoekend.

»Botsing».

Immers wanneer twee zoo tegenstrijdige voor-
stellingen in ons bewustzijn post vatten, dan
stooten zij tegen elkaar.

En dit is zoo zielepijnlijk, dat 'n mensch
het er op den duur niet onder uithouden
kan.

Om zijn medechristenen onder de overbluffen
van deze pijn aftehelpen wijst Kuyper er op,
dat al staat het als feit vast, dat onze aarde niet
is het astronomisch middelpunt van het Heelal,
dit niets afdoet aan het andere feit, dat zij is
het geestelijk middelpunt van het Heelal. Dat al
is het 'n feit, dat deze aarde niet anders is
dan één van de planeten, die zich wettelen om
de zon, dit niets afdoet aan wat de Schrift ons
openbaart, dat niet alleen de zon, maar ook de
andere sterren door God gegeven zijn om deze
aarde en daarmee den mensch te dienen en dat
dus die andere sterren daarin hun doel hebben.

Dit alles is de strekking van de drie, door
mij een vorig maal besproken »opmerkingen»,
welke Dr. Kuyper in het eerste of inleidend
deel van zijn Studie, als het ware vóór zijn
onderwerp laat heen wandelen.

»Door dit drietal opmerkingen», zegt hij in
zijn tweede deel terecht, is het vraagstuk eerst
zuiver komen te staan (p. 29).

Terecht.

Want mits men maar onderscheidt tuschen
»astronomisch» en »geestelijk» middelpunt zijn de
resultaten der wetenschap niet onovereenkomstig
in stijl met de voorstelling der Schrift.

Dit is zeker al veel, maar nog niet alles, en
daarom wil Prof. Kuyper nog een schrede
verder gaan en ook onderzoeken, of deze resul-
taten (der wetenschap) de voorstelling door
de Schrift ons gegeven, niet juist bevestigen.
Hier moet ik even stopzetten.

Zoo onder de overbluffen als de overbluffen,
die van deze »schrede verder» lezen, zie ik de
wijze neuzen al optrekken, zie ik hen breed-
mondig lachen en hoor ik hen al vragen, wat
zulk een »onderzoek» door een theoloog terecht
moeten komen?

Maar laten deze heeren en ook de sjonge
heeren even kalm lezen, wat ik nu verder
vertellen ga.

Het onderzoek, dat eenzijdig gaat over de
»voorstelling der Schrift», zulke kunnen zij aan
een theoloog als Dr. H. H. Kuyper heusch
toevertrouwen, en waar het anderzijds gaat
over de »resultaten der wetenschap», zulke, na
lezing van het volgende, wel de neuzen weer
zakken en de lach op hun lippen wegsterven
en de »vraag» voor 'n »o», »niet», wel plaats
maken.

Prof. Kuyper toch is 'n te bezonnen geleerde
om niet te weten, dat wie zich op 'n gebied
waagt hetwelk niet tot zijn studiëvak behoort,
verplicht is zich althans inwerken in de litera-
tuur van dat hem vreemde gebied.

En aan deze verplichting heeft de auteur van
het hier besproken artikel in *Schild en Pijl* dan
ook voldaan.

In de JANUARI-Aflevering van den Jaargang
1919 van het ORGAAN der Christelijke
Vereniging van Natuur- en Geneeskundigen in
Nederland geeft Dr. W. J. A. SCHOUTEN,
leerling van den Groninger hoogleraar in de
Astronomie Dr. KAPTEIN, een BOEKAANKONDIG-
ING van zijn in 1918, bij Kluwer te Amster-
dam, verschenen ACADEMISCH PROEFSCHRIFT.

Dr. SCHOUTEN, autodoom van zijn vak, deelt
in de BOEKAANKONDIGING mee, dat hij, in het
te hoofdstuk van zijn dissertatie, een overzicht
gegeven heeft van de onderzoekingen van een
aantal astronomen van professie, wier namen
hij dan noemt.

En dat nu Dr. Kuyper zich, als niet-
vakman, in de astronomische literatuur zovoel
mogelijk ingewerkt heeft, blijkt wel hieruit, dat
hij onder de door hem geraadpleegde werken,
niet maar enkel die van WALLACE en van
NEWCOMB-ENGLAND, schrijver van een als 4e
uitgave in 1911 verschenen POPULAIRE ASTRONO-
MIE, maar ook werken van door Dr. SCHOUTEN
genoemde astronomen, zoodat die van SCHIAPAR-
RELLI en van SCHWARTZSCHILD vermeldt.

Zoo komt dan Dr. Kuyper lang niet onvoor-
bereid tot zijn onderzoek, of de resultaten der
wetenschap de gegevens der Schrift bevestigen.
De weg dien hij daarbij volgt, is deze.

Wij staan voor het feit, dat de Schrift ons
de voorstelling biedt, dat alleen onze aarde
door menschen bewoond is. De vraag is nu of
de resultaten der wetenschap die voorstelling
bevestigen. Deze vraag splitst zich voor hem
in twee.

taten der wetenschap heeft Dr. Kuyper naast
het boek van WALLACE over »de eenheid of
veelheid der bewoonde werelde», een boek waar-
van de 4e uitgave in 1904 verscheen, ook ge-
bruikt gemaakt van nog andere werken, waar-
onder hij dan ook die van SCHIAPARELLI en
SCHWARTZSCHILD noemt.

Met een uitvoerigheid, die echter niet het
minst aan de duidelijkheid afbreuk doet, deelt
Dr. Kuyper dan zoodat de resultaten der
FYSIOLOGIE als die der ASTRONOMIE mee.

Wat de eerste betreft, wijst hij er op, dat de
condities noodig voor het in stand houden van
het levend organisme, deze vijf zijn:

1. een bepaalde warmte-temperatuur.
2. de inwerking van het zonlicht.
3. het water.
4. de lucht en
5. de afwisseling van dag en nacht. (p. 41-43).

Wat de resultaten der astronomie betreft,
bepaalt Dr. Kuyper zich in dit tweede deel van
zijn brochure tot ons ZONNENSTELSEL, om eerst
in het derde of laatste deel die resultaten in
verband met de zoogenaamde VASTE STERREN
te bespreken.

»Ons zonnestelsel vormt een afgesloten geheel.
Het middelpunt vormt de zon, en om de zon
heen bewegen zich met de aarde een zevental
planeten, die naar de volgorde van de zon af
gerekend, Mercurius, Venus, Mars, Jupiter,
Saturnus, Uranus en Neptunus worden genoemd.

Verscheidene der planeten zijn evenals onze
aarde door kleine bollen of manen omgeven,
en tuschen Mars en Jupiter bevindt zich een
kleine groep van planeten, die voor het bloote
oog onzichtbaar zijn. Al deze planeten beschrijven
in hun loopbaan vaste kringen om de zon»
(p. 45).

Let men nu op de vijf zoeven genoemde
voorwaarden, die noodig zijn om het leven der
organische wezens in stand te houden en welke
voorwaarden op p. 44 nog eens nader omschreven
worden als: »een gematigde warmte, een vol-
doende mate van water, de chemische inwer-
king van het licht, en lucht of dampkring
waarin de vier elementen: zuurstof, stikstof,
koolstof en waterstof aanwezig zijn, en de af-
wisseling van dag en nacht».

En let men er ook op, dat volgens de resul-
taten der astronomie, zoodat Kuyper aanwijst
(p. 45-50), noch op de vier grootste planeten
Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus, noch
op de drie andere Mercurius, Mars en Venus,
dit vijfal onmisbare condities volledig gevonden
wordt, dan ligt het besluit voor de hand, dat
waar deze vijf condities geramenlijk alleen op
onze aarde gevonden worden, onder de planeten
van ons zonnestelsel alleen zij tot het voort-
bestaan van organische wezens en dus ook voor
mensen geschikt is. En dat altoos de »voor-
stelling der Schrift», dat alleen onze aarde door
menschen bewoond is, wat althans de planeten
betreft, door de wetenschap bevestigd wordt.

In het derde deel zijner studie gaat het onder-
zoek daaromtrent voor de »vaste sterren».

Hierover is mijn artikel over Dr. Kuyper's
brochure in *SCHILD EN PIJL*.

G.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

XV.

OF EIGEN WIEKEN.

Nu een vijftig jaar geleden leefde er een
beroemd geleerde, die een beslist ongehoorde
was, die van God en Zijn Woord niets weten
wilde. De vrouw met wie hij gehuwd was,
was in den beginne even ongehoord als haar
man, maar later tot bekering gekomen.

Hun oudste kind was een dochter van omstreeks
veertien jaar, een lief, vroome meisje, die vroeg
van haar ouders. Vader en moeder hadden
haar evenzeer lief, doch op één punt was er
verschil. De dochter ging met moeder mee wat
betreft den dienst des Heeren, en liet zich daar
niet van afbrengen. De vader vond dit wel
minder aangenaam maar zeide er toch nooit
iets van.

Onverwacht werd de dochter ziek. De ge-
roepen geneesheer zag het al dadelijk ernstig
in, en moest na een week aan de ouders ver-
klaren, dat er menscheelijkenwijs geen hoop meer
bestond, dat hun kind zou herstellen. Deze
mededeeling schokte de ouders zeer. De vader
besloot er nog niets van aan de dochter te
zeggen, om haar misschien nodeloozen schrik
te besparen. De moeder echter dacht er anders
over. Haar kind mocht de waarheid gerust
weten, te meer wijl de moeder wist, dat haar
dochter volkomen bereid was heen te gaan.

Zoo kwam het dat op een morgen een paar
dagen later de geleerde heer het verzoek kreeg
eens bij zijn dochter te willen komen. Hij haastte
zich aan haar wensch te voldoen, en nam plaats
bij haar bed.

»Vader», zoo sprak zij, »ik ga sterven; ik
weet het. Maar zeg mij nu wat ik doen moet.
U hebt mij altijd geleerd dat wij niet kunnen
weten of God bestaat, of er een eenigheid is,
en of het loont God te dienen».

»Moeder heeft mij juist andersom geleerd en
getracht mij tot den Heere te leiden, te ge-
looven dat Christus Zich ook voor mij gegeven
heeft in den dood».

»Zeg mij nu wat ik gelooven moet; wat u mij
hebt geleerd of moeder, waarop ik sterven kan».

De vader zweeg een poos, toen sprak hij
ernstig:

»Mijn lief kind, geloof wat uw moeder u
geleerd heeft».

Zoo gaat het dikwijls in de wereld. Er zijn
velen die van God en godsdienst niet weten
willen als het hen zelf betreft. Maar voor
anderen vinden zij vroomheid toch een kostelijke
zaak, en gevoelen dat geloof beter is dan
ongeloof.

Iets dergelijks werd ook gevonden bij de
ouders van Kees. Gelijk we reeds zagen, leefden
ook zij in waarheid buiten God, al namen zij
ook waar wat zij hun »godsdienstplichten»
noemden. Toch wenschten zij liefst dat hun
kinderen God vreesden en niet de wegen der
wereld volgden. Daarom stond hun Kees' gedrag
al minder aan. Hij mocht dan aardig wat in-
brengen, toch beviel het hun bijster slecht dat
hij oudste zoon meer en meer begon bekend
te staan als een losbol en doorbrenger, van
wien brave menschen al minder wilden weten.

Vroeger hadden zij veel door de vingers gezien,
gelijk we weten, en het nog zoo kwaad niet
gevonden, dat hun jongen er een vroolijk
levestje van nam. Doch nu ging het wat te ver,
meenden zij. Hun zoon op wien zij trotsch
waren begon bij velen op het dorp in achtung
te dalen, en die hem vroeger zochten lieten hem
nu links liggen, behalve wanneer hij evenzoo
leefden als hij. In 't kort de ouders rekenden
uit dat hun zoon niet alleen een slechten naam
kreeg maar ook zijn toekomst verspeelde. Hoe
zou hij ooit een flinke smidsbaas worden, wan-
neer hij bekend stond als iemand die liever

allerlei genot najaagde dan op zijn zaken te
passen. Zoo kon het niet voortduren.

Op zekeren avond was Kees als gewoonlijk
uit geweest en kwam laat thuis. De andere
kinderen waren reeds te bed, maar vader en
moeder zaten nog op om hun oudsten zoon af
te wachten. Zij waren slecht gestemd over het
uitblijven, en vast besloten Kees nu eens goed
te zeggen waar het op stond. Dat deze zoo
laat thuis kwam maakte de zaak niet beter.

Eindelijk verscheen Kees. Hij had blijkaar
een goede verheuging genoten, zoodat omze
vadersen het wel eens noemden, wanneer iemand
te diep in het glas had gekeken. Althans zijn
oogen stonden flauw en zijn gang was waggelend.
Hij nam plaats bij de tafel en vroeg aan moeder
om een stuk brood.

Het werd hem gegeven. Maar moeder kon
niet nalaten er bij te voegen:

»Het zou toch wat beter zijn, Kees, als
je op tijd thuis kwam. Dan konden we allen
samen de avondbeterham eten. Wel zoo gezellig
vindt je niet?»

»Ik ben geen kind meer» antwoordde Kees
nijdig. Want hij had dien avond bij het spelen
nog al verloren. »Die moeten vroeg thuis zijn
en dan naar bed».

Natuurlijk, zoo is het ook niet bedoeld.
Maar ik dacht dat je zelf het loch ook gezell-
iger zoudt vinden onder ons te weten dan
onder vreemde menschen al heeten ze dan ook
vrienden».

»Is hier nog al gezellig?», zei Kees spottend.
»Wat moet ik met de broers en zusters be-
zinnen? De een is voor mij te jong, de ander
heeft schoolwerk; u zelf hebt altijd veel te doen,
en vader... ja die slaapt meestal zoodra hij
thuis is».

»Ik zal je toonen dat ik nu althans wakker
ben» klonk het plotseling uit een donkeren
hoek van het vertrek, waar vader dusver ge-
streden had, die nu haastig opsprong en naar de
tafel kwam.

»Als ons gezelschap je niet bevalt», riep hij
verstoord en driftig, »zoek dan ergens anders
maar beter. Dan deug je hier niet. Een zoon
als jij kunnen wij best missen. Die maakt ons
tot schaand in het heel dorp. Wij zijn nooit
rijk geweest, maar altijd braaf en oppassend.
Maar jij neemt onzen goeden naam weg, en dat
mag 'k niet dulden. Dan maar liever de deur
uit».

»Ook al goed?» zei Kees even koppig als
vroeger. »Wanneer moet ik gaan? Morgen?».

»Neen» zei vader dien het loch onaangetast
verraast dat Kees zoo dadelijk tot vertrekken
gereed was. »Denk nog eerst eens na of je je leven
ook kunt verbeteren. Want dat moet, anders gaat
het niet. Zeg mij maar voor Zondag hoe je wilt».

»Ook al goed?» zei Kees onverschillig, »maar
weet wel, als ik ga breng ik ook niet meer in
het huishouden. Ik dacht altijd dat mijn
ouders zeer op mijn geld gesteld waren».

»Nu» zei vader, »daarover later. In elk geval
ben ik hier meester, en niet jij!».

HOOGENBIJK.

Buitenland.

Engeland. Uit de Engelsche staats-
kerk.

Lord Cecil Hugh schreef aan de *Church
Times* een brief om aan te dingen op »Church
Reunion» of kerkelijke vereniging. Hij met
duizenden anderen betreuren het, dat de En-
gelsche Staatskerk bedreigd wordt met scheuring
door den strijd over de »Eucharistie» of het
Avondmaal. Hij stelt voor dat een kleine commissie
mannen, bestaande uit Evangelischen of Laag-
kerkelijken en uit Hoogkerkelijken bij elkander
zal komen, om de vraag te bespreken hoe men
weer tot eenheid in de Kerk komen zal. Van
eene vereniging met andere kerken kan niets
komen zolang de »Church of England» zoo
verdeeld is.

De redactie der *Church Times* geeft hierop
bescheid, en zonder het te willen wordt daarbij
aangegeven, dat de eenheid der Engelsche
Staatskerk in den weg staat. Er is geen eenigheid
omdat er geen gemeenschappelijke Belijdenis
bestaat, maar wijl een groot deel van de An-
glicaansche Kerk ontkent, dat deze kerk eene
kerk is die Gereformeerd werd.

In verband hiermede is merkwaardig, dat de
vicar van St. Alban's, te Birmingham, drie
Adventpreken heeft uitgegeven waarin hij spreekt
over »Engelsch Katholicisme en reconstructie».

In zijn laatste preek drong de vicar er op aan,
dat de »Katholieke» beweging tot het »officieel»
zou overgaan. En waarin moet dit »officieel»
bestaan? De Anglicaansche Kerk behoort het
geheele systeem van geloof en orde, dat gemeen
goed was van de Katholieke Kerken van Oost
en West, aan te nemen, d.w.z. dat zij moest
aannemen alles wat de onverdeelde kerk tot
de groote scheuring in 1534 reeds had geloofd
en in toepassing gebracht. Dus het geheele werk
der reformatie in Engeland te niet te doen.

De Kerk heeft zich dus volgens den vicar van
Birmingham te plaatsen op het standpunt dat
zij negen eeuwen geleden innam. Dat er zijn
die zich daarin niet kunnen vinden, is te
begrijpen. Zou dan de andere »Trooster», die
ons in alle waarheid leiden zou, ons bijna negen
eeuwen op een dwaalspoor hebben laten gaan?

De Laagkerkelijken of Evangelischen kunnen
hierop geen bevestigend antwoord geven.

De vicar van St. Alban's is niet de eenige
die dit voorstaat. Als den Hoogkerkelijken ver-
wezen wordt, zij drijft de Anglicaansche Kerk
te armen der Roomsche Kerk, dan wordt
dit steeds door hen stellig ontkend. Neen, men
wil niet Roomsch worden, maar verlangt terug
te ke